

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

3 Auaro[rum] (Gelt narren) Nole. Finem in temporalib[us] statuere: in
medijsad debitum finem ordinatis excedere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Auarorum

fui singularē suscipiat turclam. Recitat Petrus de Pa. i. iij. q. i. Frā
cia dū qdam foderet in agro suo/inuenit humanā linguā viuā loquē
tē: interrogat q̄s esset: r̄ndit linguā fuisse hoīs pagani/q̄ iudex fuerat
diu in paganismo/mortu⁹ z sepult⁹: z qz nunq̄s dederat sniam iniquā/
ideo deus p̄seruauerat aiām illā in illo mēbro sue lingue quousq̄ bas
ptismū reciperet. Tū rogauit q̄ h̄ fecaret ep̄o loci: vt veniret ad bap̄ti
zandū eum: z hoc esset signū p̄dictoz/si ip̄a lingua baptizata subito in
puluerē reuertere. Aduocat itaqz ep̄iscop⁹ cū clero z populo: z post
locutōem ip̄ius lingue de p̄dictis coram oibz baptizata/subito resolu
ta est in puluerē. Audiant h̄ iudices/z linguam suā assuescant rectis
iudicijs p̄ferēdis: quatinus hic grām z alibi p̄seq̄ mercant̄ glām. Pre
state dño nostro Jesu christo/q̄ est benedictus in secula. Amen.

Dominica prima Inuocauit. Quarta Martij.

Stultoz infinitus est numerus. Eccles. j. Euangelium.

Stertia stultoz turma est auaroz: gelt narren: karg narren.
Sed ne z i illis errem⁹: z iustū cū impio p̄denem⁹: nō em̄
oēs pecuniosi aut diuites stulti sunt. Nunqd̄ em̄ Job/Da
uid/Abraā/Isaac z Jacob stulti erāt: Notande sunt nobis
due nole/q̄b̄notant̄ diuites auari/stulti itaqz/ab alijs diuitibz. Quas
nolas em̄ a doctore sc̄to in p̄ma sc̄de: z in sc̄da sc̄cūde.

Prima nola est: diuitias siue tp̄alia sibi finē statuere. Tūbi nolā hāc
videris/p̄culdubio p̄niciosissima est auaricie stulticia: q̄b̄ cum eterne
damnatōis conto veniet caput p̄trectandū (den narrē wurt man mit
dem kolben der ewiger verdammis lusen) qz sunt in peccato mortali.
Et qd̄ est inquis totaliter inherere rebz huius mundi vt in eis quis fi
nem constituat: hoc est qui habet eas quasi rationes z regulas suoz
opez: vt in. j. ij. q. c. viij. ar. iij. Habet sagittarius metam suā: iuxta cui
us exigentiā balistam tenet z sagittā dirigit: z philocaptus p̄positum
suū quō amice sue placeat/huic surgit/se vestit/vadit/se p̄ponit/breuiē
oia in h̄ ordinat/z oia negligit/oia p̄temnit vt ei placeat. Sic z auar⁹
fatuus pecuniā statuit finē/oia in ei⁹ acq̄sitōem ordinat: blandit̄ alijs/
salutat/laudat/vt eos ad se trahat p̄ sua vtilitate: irascit̄ impediētibz
bus eum a pecunie p̄secutōe. Quid multa: oēs actus/sermones/om̄ia

Opa dirigit in hūc finē. Ip̄i sunt q̄ faciūt sibi denariū quasi deū. Et si
cut iustus deū sibi finē statuit p̄ cuius honore z ad implendū ei⁹ vo
lūtatem/ieiunat/orat/elemosynas dat/z oēm suam vitā in eum ordi
nat: Sic ille in denariū: illi credit (die rycken hond den glauben in der
kysten) in illū sperat/hūc diligit/p̄fert eum dilectōi dei z primi. Siq̄s
dem non curat p̄terire p̄cepta dei: qz peierat mentit̄/decipit/furat/ele
mosynas non p̄stat in necessitate: neqz p̄cepta ec̄cē obseruat: missaz nes
glicidit die dñica: a seruilibz non cessat vt pecunie obediat z eam acqui

Turba tertia III

rat: porro neq; parcat primor: eius dilectōem pponit: q; dum de pecunia agitur/omnis cessat amicitia. Hunc denarium habet pre oculis in sacramentor: pceptōe: in matrimonio dum ducit vxorem/pecunia nō honestatē respicit: si in ordine sacro constitui vult/monachari/episcopari/non deus/ sed denarius: p̄benda/abbatia/z episcopatus p̄ oculis habet/non deus/ vt dixi: omnis p̄ritio z tristitia siue displicentia maxime est de denario amisso/non de deo offenso: huic vigilat/pegrinat/laborat/suspirat/de eo loquit̄/laudat z temp̄ de eo cantat. qd multa: quod Paulus hodie p̄memorat in epla/ christianos p̄ deo parati d̄bere: hoc ille p̄ denario libenter patit̄. In omnib; inq̄t exhibeam⁹ nosmetip̄os sicut dei ministros/ illi vt denarij ministros: in multa patientia/ in tribulatōib;/ in necessitatib;/ in angustijs/ in plagis/ in carcere/ in seditōib;/ in laborib;/ in vigilijs/ in castitate/ in scientia/ in longanimitate. Nec omnia auarus p̄ denario. Paulus p̄ deo/ in his que sequunt̄ abinuicem separant̄/ in suauitate/ in spiritus sancto/ in charitate non ficta/ in v̄bo veritatis/ in v̄tute dei. Nec in auaro non sunt: sed reliqua omittentes p̄sequamur quod nostro tempore ieiunij p̄gruit: ecce in ieiunijs multis stultus hic p̄sumitur ip̄e z familia: non aut̄ pro deo/ sed denario. Sane z pecunie parcat: ori suo z familie subtrahit/ quod in os burse reponit: z ideo ieiunat suo deo denario: ieiunat miser fatuus sup̄bus/ p̄ laudem humanā z gl̄e transitorie famā. Fatu⁹ nimis q̄ppe q; de hoc subtrahit vni hosti/ pascat duplicē hostē: qd em̄ carni subtrahit p̄ ieiunij/ pascat diabolū z mundū: ieiunat gulosus z suo deo ventri sez. Mira res inquis quomodo colit̄ venter ieiunio: h̄ modo in p̄mis: q; ieiunant ideo vt postea melius comedant/ z ita nihil aliud faciūt q̄s q; solennitatē dei sui. s. ventris p̄cuntunt vigilia ieiunij detestabilis. Deinde alij ieiunant z tempe ieiunij q̄runt delicata cibaria: z tunc volunt comedere splendidius z lautius: z tantus vna vice comedunt quantū comederent in duab; quando non ieiunant. Et tales talem gratiā solū faciunt deo. s. q; duos obulos dant sibi p̄ vno denario: z eādē gratiā facerent iudeo vel sarraceno. Sunt tamen q; trib; dieb; plus manducant p̄ vno miserrimo ieiunio quod ieiunant. nam p̄cedente die dicunt/ cras ieiunabimus: die sequēti dicūt heri ieiunauimus: die ip̄itis ieiunij dicūt/ hodie ieiunamus: z ita defraudant deū: q; p̄ tribus obulis non soluant nisi vnū denariū. Sed ais: De ieiunio fecisti mentionē p̄pter euangelij z tempus: quid facis et homo q; habet sufficiētē causam non ieiunandi vt satisfaciat: Disco q; tres regulas obseruare d̄bet q̄s ponit Gabriel in. iij. sniaz. dist. xvj. sit sobri⁹: sit solitari⁹: sit solut⁹. Prima regula: sit sobrius h̄is rōnabile impedimētū: tantū z toties sumat de cibo quantū z q̄tiens sufficit ad impedimētū remotōem z abstineat a sup̄fluis: gratia exēpli: si q; habēs debile caput ita vt nisi mane sumat cibū calidū/ statim iei

Quarorum

- dit vertiginē quā postea nō incidit sumpto cibo: sufficit illi vt mane sumat sorbitiūculā aut aliud calidū: et post contētus sit in vna p̄mesti one: qm̄ si post sufficiētē refectōem vnica itēz cenat vel comedit: itāz manifestū est vt dicit August. eum non p̄ infirmitate ieiunare nō posse: sed p̄ gula ieiunare non velle. Vt vix teneri p̄t punctuale mediū/ sed cauendū est notabilis excessus. Secūda regula: sis solitarius vel secretus (sili) Nec est regula beati Augustini in sermone de quadra gesima dicētis: Qui ieiunare nō p̄ualer secretius sibi soli aut cū alio infirmo p̄paret qd̄ accipiat: et illos q̄ ieiunare p̄ualent ad p̄aditum nō inuiter: ne sibi augeat de alterius gula pctm̄. qz si hoc fecerit/ nō soluz deus/ sed et hoīes intelligere p̄t illū nō p̄ infirmitate nō posse/ sed p̄ gula ieiunare nō velle: sufficit illi q̄ ip̄e ieiunare nō p̄ualer: et magis cū gemitu et suspirio animi dolore māducet. p̄ eo q̄ alijs ieiunantibz ille abstinere nō p̄t. Tertia regula: sis solutus. s. obligatōe p̄ dispensatōez a sup̄ior: testis est b. Tho. in. ij. q. cel. vij. ar. iij. Si causa excusās ali quē ab obseruatōe ieiunij ab ecclā instituti fuerit euīdēs: p̄t talis p̄ se ipm̄ obseruantia p̄terire/ p̄sertim p̄suetudine interueniēte: vel si non possit facile recursus ad sup̄iorē haberi. Si v̄o causa sit dubia: debet ad sup̄iorē recurrere q̄ habet p̄tatem in talibz disp̄sandi. Cauebit tñ occasione scandali iuxta scđam regulā. Sed q̄s est sup̄ior q̄ris potēs in hoc disp̄sare: Hosti. dicit q̄ ep̄us: nec sufficit licentia simplicis p̄sby teri etiam ex causa iusta/ nisi summa necessitas imminet: itaqz ad ip sum non p̄t haberi recursus sine piculo. Alij dicūt q̄ arbitrio boni vi ri scđum est: p̄ quāta necessitate sit frāgendū ieiunij potius q̄ p̄ do ctrinē ḡnalem: et sic cum p̄rius sacerdos sit iudex ordinarius p̄scien zie/ videt q̄ ip̄e possit. Ego v̄o credo ait Angelus/ si loquamur de di spensatōe q̄ est q̄dam relaxatio iuris/ q̄ tūc p̄tinet ad ep̄m solū: q̄ cau sa subsistenti nec debenti ieiunare p̄t dispensare/ et ieiunij in aliud bo nū p̄mutare. Si v̄o loq̄mur de declaratōe. s. vtz sit cā legitima vel nō: sic credo q̄ sufficit disp̄satio p̄fessōis p̄rij q̄ est bone vite et p̄siliū medici: sed medic⁹ peccat si sine rōnabili cā p̄silit vt frangat.
- Secūda nola qua fatuus pecuniarius noscitur/ est in medijs ad de bitū finē ordinatis excedere. Dicit q̄s: Nō est hoc mētis mee q̄ ita pe cuniā diligā vt finē in ei⁹ acq̄sitōe vel intentōe p̄stituā: aut quolibet cō tra dei aut p̄imi charitatē aliqd̄ agere vellē. scio qd̄ dixerit dñs: Pri mū q̄rite regnū dei et iusticiā eius/ et hec oīa adijciēnt vobis. Fatcoz abundo in diuitijs/ et eas p̄pter necessaria teneo: sed p̄pterea p̄tra deuz facere nō vellē/ ei⁹ vel ecclē p̄uaricādo p̄cepta. Paupi in necessitate exis stēti subuenire sum parat⁹: missam nō negligo die festo: non peicro: ne minem defraudo. Sed fatcoz (vt dixi) sup̄flua teneo: curā rei familiaz ris et sollicitudinē nimā habeo: sed tñ (vt spero) citra disp̄diū charita tis dei et p̄imi. Intelligo te frater: effugis p̄mā nolā/ sed hāc nō aufu:

gis: et si enim non pniciose puerum finem statuas: sed finem rectum: tunc me
 dijs non p mensuratis vteris. Principaliter qris regnum dei et iusticia eius
 et dei voluntatem pficere: ad quod faciendum tibi tpalia pstant a deo: tibi ad
 ieiunium et ea acqris vel tenes/ colligisq; adiecta in nimia abundantia vt
 ammodo non sint expediencia ad hunc finem/ sed potius impediencia et retar
 datia. Consideris mihi filius puero colligenti flores in prato: q; pcedens dum
 videt ijs q; collegit pulchruos/ reijcit collectos et novos colligit: vel
 cum pcollectis hos retines ita manipulum magnificat q; eos pphendere
 non potest. Sic tibi ptingit in tpalium pgregatio: et vtiua similis puero esses **R**
 q; pcollecta reijceres nouns adeptus: sed ita non fit/ s; noua cum veteribus
 retines et te oneras: iam non filius puero/ sed fatuo quem vidi et noui: q; so
 lebat baculos q; tunc pulchros aut planos offenderat colligeret: et ma
 gno fasciculo onerat circūferre. sic nimirum facit stultus noster pecunia
 rius. Quid enim tpalia sunt q; baculi q; necessario se sustentare h; ho
 mo q; diu in carne viuit: egenus enim cibo/ veste et domo. Baculus si ni
 mis magnus fuerit: aut si plures q; necessarij sunt receperim/ non pmo
 tois s; impedimento erunt: sic et diuitie si excesserint debitum modum. **O**
 stulte quid circūfers tot baculos: cur te oneras: quanto satius esset distri
 buere baculos illos in paupes imbecilles q; egēt/ et pofolata necessitatu
 et paupertatu trasilire nequnt. Beati q; paucissimis se onerant. Abiecit
 beatus Fraciscus/ beatus Dominicus/ apostoli baculos illos/ vt liberi current **S**
 via mandatorum dei ad celum. Letet siquē necessarios habuerunt baculos
 tpalium/ pmodauerunt a prima vinea. i. elemosinam perebat p sustentatione:
 sic et apostoli. Inde non tuleritis vgam ait dominus eis. i. baculum sustentationis te
 poralium: quia vobis debent ab his q; pdicaueritis. **O**, si non potes vel
 non vis ita absolutus esse a baculo/ caue ne nimium te oneres: recipe neces
 saria: caue ne fascem cum diuite portas ad incensum infernale. Audi clama
 re ad ignem ex his baculis incensum: Erucior in hac flama. Caue etiam
 ne in purgatoriu deferas fasciculum ex ligno/ feno et stipula: et cum scda no
 la pulles: q; et illa pburent: vt ait Apostolus: qn potius iuxta monitionem pro
 pheticam: Solue fasciculos depmetes: et vt dixi distribue. Habes iam nos
 las duas magnas/ q; cognosci pnt hi fatui. **O**, si eos magis nosse vo
 lucris/ accipe et puulas his appedetes. Tertia igitur est obduratio.
 Quarta/ inq;ctatio. Quinta/ violencia. Sexta/ fallacia. Septima piri
 um. Octaua/ fraus. Nona/ pditio. Dic si placet ex. ij. ij. Rogemur etc.

Feria secunda post Inuocavit. v. Martij.

Stultorum infinitus est numerus. Eccl. i. Euangelium.

O quarta turba stultorum: sunt nouitatu psumptiones (selzem
 narren/ Mutz narrē/ Zier narrē/ Mol narren/ Spiegel
 narrē. Selzem narrē in qua q; p alijs aliqd noui siue rari
 habere volūt/ et was selzens. Ipsi sūt q; nouitates psumūt